

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

КАМАРА, ПЪРВИ СЪСТАВ

ДЕЛО МАНЧЕВА С/У БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 39609/98)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

30 септември 2004

ВЛЯЗЛО В СИЛА

30/12/2004

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакторски преглед.

По делото Манчева с/у България,

Европейският съд по правата на човека (първи състав), заседаващ в камара, съставена от следните лица:

Г-н К. Л. РОЗАКИС [C.L. ROZAKIS], *Председател*,
Г-н П. ЛОРАНЗЕН [P. LORENZEN],
Г-жа Ф. ТУЛКЕНС [F. TULKENS],
Г-жа Н. ВАЙИЧ [N. VALČ],
Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],
Г-н А. КОВЛЕР [A. KOVLER],
Г-н В. ЗАГРЕБЕЛСКИ [V. ZAGREBELSKY], *съдии*,
и Г-н С. НИЛСЕН [S. NIELSEN], *Секретар на камарата*,

След тайно съвещание, проведено на 9 септември 2004,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВО

1. Делото е образувано по жалба (№ 39609/98) срещу Република България, подадена на 13 ноември 1997 в Европейската комисия по правата на човека (“Комисията”), на основание на предишния член 25 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”), от българската гражданка г-жа Минка Славчева Манчева (“жалбоподателка”).
2. Жалбоподателката, на която е предоставена правна помощ, се представлява от г-жа Е. Недева, адвокат към Пловдивската адвокатска колегия. Българското правителство (“Правителството”) се представлява от неговите агенти, г-жа Г. Самарас [G. Samaras] и г-жа М. Димова [M. Dimova], от Министерство на правосъдието.
3. Жалбоподателката твърди, позовавайки се на член 6, алинея 1 и член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, че не е могла да получи плащане от държавен орган на присъдените ѝ с влязло в сила решение суми и че българското законодателство не предоставя ефективен механизъм за събиране на вземания, дължими от държавни институции.
4. Жалбата е внесена в Съда на 1 ноември 1998, когато Протокол № 11 към Конвенцията влиза в сила (Член 5, алинея 2 от Протокол № 11).
5. Жалбата е разпределена на първа камара на Съда (Член 52, алинея 1 от Правилника на Съда). В нейните рамки, в съответствие с член 26, алинея 1 се определя състав, който да разгледа делото (Член 27, алинея 1 от Конвенцията).

6. С решение от 19 декември 2002, Съдът обявява жалбата за допустима. Жалбоподателката и Правителството изпращат становища по съществото на спора (Член 59, алинея 1).

7. На 12 февруари 2003 жалбоподателката прави възражение относно представителната власт на агента на Правителството на основание на твърдения за недостатъци в някои разпоредби на вътрешното право. Съдът отхвърля възражението.

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателката е българска гражданка, родена през 1968 и през процесния период живее в село Свобода, област Хасково.

9. Жалбоподателката работи в село Свобода, към Домашния социален патронаж на Общинския център за социални грижи – гр. Чирпан. Към онзи момент, центровете за социални грижи са държавни административни органи, финансирани от държавните и общински бюджети.

10. На 3 декември 1992 жалбоподателката претърпява трудова злополука. В резултат на това са ѝ направени хирургически операции. Остава нетрудоспособна за период от най-малко шест месеца и страда от здравословни проблеми в продължение на няколко години след това.

11. На 20 юли 1993 жалбоподателката предявява граждански иск срещу бившия си работодател, местния Домашен патронаж, претендирайки имуществени и неимуществени вреди. В производството участва представител на Домашния патронаж, който поддържа, че жалбоподателката е виновна за инцидента и претенцията ѝ е прекомерна.

12. На 31 март 1995 Чирпанският районен съд уважава отчасти иска на жалбоподателката и ѝ присъжда сума в размер на 15 000 български лева (“лева (недономинирани)”) за неимуществени вреди и 4 500 лева (недономинирани) за разноси и законна лихва.

13. На 20 април 1995 ответникът, Домашният патронаж, обжалва пред Окръжния съд – гр. Стара Загора.

14. Според Правителството, на 17 юли 1995 Общинският център за социални грижи изпраща на жалбоподателката писмо с обратна разписка, с което същата е поканена “да получи 15 000 лева (недономинирани)”, но тя отказва да получи писмото.

15. Според жалбоподателката, към 30 септември 1995 производството пред окръжния съд все още е било висящо.

16. На неустановена дата това производство приключва и решението на районния съд влиза в сила и става изпълняемо.

17. В резултат от разговор между жалбоподателката и служители на Центъра за социални грижи, на 5 май 1996 последният изпраща на жалбоподателката покана “да получи 15 000 лева (недономинирани)”.

18. На 9 май 1996 жалбоподателката предявява до Общинския център за социални грижи писмена молба за плащане на присъденото с решението на районния съд, включително всички лихви и съдебни разноски. Тя предлага изчислен от нея размер на лихвата, начислена от момента, в който задължението е станало изискуемо, а именно 20 юли 1993, и посочва, че дължимата сума е в размер на 40 620 лева (недономинирани).

19. Жалбоподателката, живуща по това време в друг град, упълномощава трето лице да получи паричната сума.

20. Според “протоколите”, изготвени от счетоводителя и двама други служители на Центъра за социални грижи, на 15 май 1996 те са изтеглили 15 000 лева (недономинирани) от банковата сметка на центъра, но представителят на жалбоподателката е отказал да получи сумата.

21. На 3 юни 1996 Центърът за социални грижи изпраща писмо до жалбоподателката, в което заявява, че “е искал да заплати претърпените вреди в размер на 15 000 лева (недономинирани)”, и за тази цел я кани на 7 юни 1996 да се яви в центъра. В писмото се посочва също така, че центърът “не дължи заплащане на лихви върху сумата след датата на разговора с [жалбоподателката], проведен в присъствието на служители [на центъра]”.

22. На 6 юни 1996, по искане на жалбоподателката, Чирпанският районен съд издава изпълнителен лист, задължаващ Домашния патронаж да заплати на жалбоподателката главница в размер на 15 000 лева (недономинирани), разноски в размер на 4 500 лева (недономинирани), както и лихва от 20 юли 1993.

23. На 6 юни 1996 жалбоподателката подава молба за образуване на изпълнително производство до компетентния съдия-изпълнител. Постановен е отказ да се образува такова производство, а жалбоподателката е уведомена, в отговор на възраженията ѝ пред съдия-изпълнителя, окръжния съд и Министерство на правосъдието, че съгласно член 399 от Гражданскопроцесуалния кодекс изпълнение на решения срещу държавни органи е възможно единствено чрез подаване на изпълнителния лист пряко до съответния държавен орган. В този случай не се предвижда образуване на изпълнително

производство. Не е възможно запориране на банковата сметка на ответника.

24. Жалбоподателката е уведомена също така, че отказът да се изпълни влязло в сила решение би могъл да представлява престъпление.

25. На неустановена дата жалбоподателката подава жалба до Министерство на труда и социалните грижи, което от своя страна поисква от кмета на община Чирпан да даде становище.

26. На 15 октомври 1996 кметът отговаря писмено на министерството и жалбоподателката по следния начин:

“След като се запознах с искането [на жалбоподателката] и обсъдих въпроса с управлението на общинския център за социални грижи, стигнах до заключението, че проблемът е от компетентността на съдебните органи. Общинският център за социални грижи счита, че гражданското производство е неправилно водено: [Ответникът] е бил Домашния патронаж, който не притежава нито правоспособност, нито собствена банкова сметка. По тази причина, Центърът за социални грижи не намира правни основания, от гледна точка на финансовите органи, да извърши плащането. Изглежда въпросът следва да бъде преразгледан допълнително от съдилищата. Общинската администрация няма право да се намества в този случай.”

27. През 1996 жалбоподателката сезира органите на прокуратурата с искане да се възбуди наказателно преследване срещу отговорните за неизпълнението на постановеното съдебно решение.

28. През април или май 1997 тя подава жалба поради бездействието на органите на прокуратурата.

29. На 19 май 1998 прокуратурата иска информация от Центъра за социални грижи. На 29 май 1998 центърът отговаря на прокуратурата, с копие до кмета на Чирпан. Той поддържа, че Домашният патронаж не е отделен правен субект, а представлява част от Центъра за социални грижи, който, от своя страна, е подчинен на управлението и бюджетния контрол на общината. Поради това жалбоподателката би могла да получи плащане като представи документите си на община Чирпан. Не е ясна датата, на която жалбоподателката е получила тази информация.

30. На 6 април 1999 жалбоподателката е разпитана от прокурор.

31. На 17 март 2000 прокурорът приключва предварителното производство, като посочва, че на жалбоподателката е съобщено да представи изпълнителния си лист и копие от съдебното решение на община Чирпан.

32. През процесния период инфлацията в България нараства и националната парична единица се обезценява. По-специално, на 31 март 1995, датата, на която е постановено решението на районния съд,

66 лева (недономинирани) се обменят за един щатски долар (USD), през май 1996, по времето когато жалбоподателката се опитва да получи плащане, тази цифра е 92 лева (недономинирани), на 15 октомври 1996, датата, на която кметът отказва да изпълни решението, тя е 216 лева (недономинирани), а през май 1998 обменният курс е 1 782 лева (недономинирани) за 1 USD.

33. Към 1 юли 1999, 1 000 лева (недономинирани) стават 1 нов български лев (лева). На 17 март 2000, датата, на която жалбоподателката е поканена да поднови искането си за плащане пред община Чирпан, 1 USD се обменя за 1.62 лева (тоест за 1 620 лева (недономинирани)).

34. За периода май 1996 – март 2000 процентът на законната лихва в България значително се променя, достигайки за период от няколко месеца в края на 1996 и началото на 1997 средна стойност от приблизително 200% годишно. Това обаче не е достатъчно, за да компенсира обезценяването на българския лев през този период.

35. След решението относно допустимостта по настоящото дело, на 21 февруари 2003 община Чирпан превежда 68.69 лева по открита от нея на името на жалбоподателката банкова сметка. Сумата включва 15 лева главница, 49.19 лева лихва за периода 20 юли 1993 – 20 февруари 2003 и 4.50 лева разноси. Жалбоподателката е уведомена с писмо.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

A. Принудително изпълнение срещу държавни институции съгласно Гражданскопроцесуалния кодекс

36. В съответствие с алинея 2 на член 399, лице, което има изпълняемо парично вземане срещу държавата или държавен орган следва да получи плащане от средства, определени за тази цел в бюджета на институцията.

37. Изпълнителният лист се предявява на финансовия орган на съответната институция. Ако няма средства, предвидени съгласно бюджета на въпросния държавен орган, висшестоящият административен орган трябва да предприеме необходимите действия, за да обезпечи наличието на тези средства в рамките на бюджета за следващата година.

38. Принудително изпълнение и съдебно обжалване на изпълнението на решение не се допускат, когато длъжникът е държавна институция. До декември 1997 алинея 1 на член 399 от Гражданскопроцесуалния кодекс изрично забранява принудителното изпълнение по отношение на държавна институция. Макар тази разпоредба да е отменена през декември 1997, правният режим остава непроменен, тъй като алинея 2 на член 399 не е изменена.

Б. Друго приложимо право

39. Съгласно членове 246 и 248 от Гражданскопроцесуалния кодекс, изпълнителният лист се издава в един екземпляр, който трябва да се представи за изпълнение. В случай на загубване на оригинала, възможно е издаване на *дубликат* в рамките на специално производство, което изисква призоваване на длъжника в открито заседание.

40. Съгласно член 66 от Закона за задълженията и договорите, кредиторът има право да откаже частично изпълнение.

41. Съгласно член 97 от Закона за задълженията и договорите, ако кредиторът е в забава и не предприеме необходимите мерки, за да получи плащане, длъжникът може да се освободи от парично задължение като остави за пазене парите в банка.

ОТНОСНО ПРАВОТО

42. Жалбоподателката се оплаква, че не е могла да получи плащане на сумите, дължими ѝ от държавен орган съгласно влязло в сила съдебно решение и че българското право не предвижда ефективен механизъм за събиране на вземания срещу държавни институции.

I. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, АЛИНЕЯ 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

43. Член 6, алинея 1 гласи следното:

“При определянето на неговите граждански права и задължения ... всяко лице има право на справедливо ... гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд ...”

A. Твърдения на страните

1. Жалбоподателката

44. Според жалбоподателката събитията, от които се оплаква, са резултат единствено от нежеланието на Домашния патронаж и Центъра за социални грижи да платят. Не е вярно, така както твърди Правителството, че предложението за частично плащане е мотивирано от липсата на бюджетни средства. В действителност, налице е очевиден опит от страна на общинските органи да избегнат плащане на пълния размер на задължението. Това се установява от кореспонденцията от май и юни 1996.

45. Освен това, нарушавайки по очевиден начин принципа за върховенство на правото, кметът изрично отказва, в писмото си от 15 октомври 1996, да изпълни влязло в сила и задължително съдебно решение. Последващите опити на жалбоподателката да обезпечи изпълнението посредством искане за възбуждане на наказателно

производство срещу длъжностните лица, пречателни изпълнения на решението, остават безрезултатни.

46. В светлината на тези факти, е очевидно, че пропусъкът на жалбоподателката да представи оригинала на изпълнителния лист е без значение. Тя подава писмени молби за плащане в съответствие с окончателното решение и среща отказ. Представянето на изпълнителния лист е проста формалност: ясно е, че от правна и фактическа гледна точка общината е могла да плати без него и без да иска неговото представяне.

47. Жалбоподателката също така твърди, че общината е могла да се освободи от задължението си, като депозира парите в банка, така както е предвидено в Закона за задълженията и договорите.

48. Освен това жалбоподателката счита, че член 399 от Гражданскопроцесуалния кодекс е остатък от тоталитарния принцип за върховенство на държавните интереси над правата на личността. Той противоречи на новата Българска конституция и Конвенцията, тъй като нарушава принципа за равенство на страните в гражданското производство и оставя изпълнението на влезли в сила решения против държавните институции на преценката и волята на длъжника. Поради това според жалбоподателката държавата е нарушила своите положителни задължения да образува производство за събиране на дължимите от държавните институции суми, така че да гарантира спазване на правата на индивида да получи принудително изпълнение на влезли в сила решения и мирно да се ползва от собствеността си.

49. На последно място жалбоподателката твърди, че извършеното на 21 февруари 2003 плащане не е достатъчно, тъй като от една страна размерът на натрупаната лихва не е правилно изчислен, а от друга - платената сума не включва компенсация за обезценяването на нейната претенция.

2. Правителството

50. Правителството посочва, че единствено жалбоподателката носи отговорност за събитията, от които се оплаква. По-специално, тя най-малко три пъти е поканена и отказва да получи частично плащане. Ако е била приела, тя е щяла да намали предизвиканите от инфлацията вреди. Според Правителството, българското право не задължава държавните институции да плащат незабавно и наведнъж. Това произтича от специфичната роля на държавните институции. Здравеопазването, образованието и социалното подпомагане по-специално зависят от общинските бюджети. За да се обезпечи правилното им управление, законът предвижда, че държавните институции, които не разполагат с необходимите средства за незабавно

плащане на дадено задължение, следва да обезпечат наличието на средства в бюджета за следващата година. Поради тази причина на жалбоподателката е предложена съответстваща на бюджетната наличност сума. Приемайки частично плащане, тя е нямало е да загуби правото си да получи остатъка от дължимата сума.

51. Освен това жалбоподателката не представя оригинала на изпълнителния си лист на Центъра за социални грижи или финансовия отдел на община Чирпан. Ако го е била направила, тя е щяла да получи плащане. Приложимата процедура ѝ е многократно обяснявана, но въпреки това тя не се възползва от нея. През март 2001 жалбоподателката все още не представя своя изпълнителен лист и общинските служители дори не са запознати с нейните претенции. За сметка на това, през януари 2000, когато ѝ е представен изпълнителен лист по друго дело, община Чирпан незабавно е платила.

52. Правителството също така твърди, че разпоредбите на Закона за задълженията и договорите, съгласно които длъжникът може да се освободи от задължението си без съгласието на кредитора като остави за пазене парите в банка, са неприложими: релевантен е правният режим, предвиден в член 399 от Гражданскопроцесуалния кодекс.

53. Освен това Правителството подчертава, че през февруари 2003 жалбоподателката получава плащане на цялата дължима сума.

Б. Преценката на Съда

54. Съдът потвърждава, че правото на достъп до съд, провъзгласено в член 6, алинея 1 от Конвенцията, би било неосъществимо, ако вътрешният правов ред в договарящата страна допуска влязло в сила и задължително съдебно решение да остане без правни последици в ущърб на едната страна. Следователно изпълнението на постановено от съда решение трябва да се счита за неразделна част от “съдебния процес” за целите на член 6. Върховенството на правото, един от основните принципи на демократичното общество, е залегнало във всички членове на Конвенцията и поражда задължение за държавата и всички нейни органи да изпълняват постановените против тях съдебни определения или решения (*Вж.* Решение от 19 март 1997 по делото Хорнсби *с/у* Гърция [*the Hornsby v. Greece*], *Сборник с присъди и решения* 1997-II, стр. 510-11, пар. 40-41, *Ятридис с/у Гърция* [*Iatridis v. Greece* [Голяма камара]], № 31107/96, пар. 58, ЕСПЧ 1999-II и, *mutatis mutandis*, *Хасан и Чауш с/у България* [*Hasan and Chaush v. Bulgaria* [Голяма камара]], № 30985/96, пар. 87, ЕСПЧ 2000-XI).

55. По отношение на аргумента на Правителството, че жалбоподателката не е пострадала от изтъкнатите нарушения на Конвенцията поради обстоятелството, че през февруари 2003 са ѝ

платени 68.69 лева, Съдът намира, че същата може да продължи да се счита за пострадала по смисъла на член 34 от Конвенцията, тъй като плащането, извършено едва след обявяването на настоящата молба за допустима, не означава признаване на твърдените нарушения и не предоставя на жалбоподателката съответно обезщетение за забавеното плащане (*Вж. Бурдов с/у Русия [Burdov v. Russia]*, № 59498/00, пар. 29-32, ЕСПЧ 2001-VI).

56. Страните спорят чие поведение, това на жалбоподателката или това на общинските органи (длъжникът), е основната причина за забавата при изпълнението на решението на Чирпанския районен съд от 31 март 1995.

57. Съдът отбелязва, че не е установена датата, на която решението влиза в сила и подлежи на изпълнение, както и датата, на която жалбоподателката за първи път иска плащане. Въпреки това не се спори, че на 9 май 1996 жалбоподателката представя писмена молба за плащане и че към този момент решението на районния съд е влязло в сила и е станало изпълняемо (*Вж. параграфи 12-18 по-горе*). Ето защо Съдът ще разгледа събитията, настъпили след тази дата.

58. Той посочва, че през май и юни 1996 длъжникът Център за социални грижи заявява, че ще плати на жалбоподателката единствено 15 000 лева (недономинирани), макар към този момент дължимата сума, включително разноси и лихви, е приблизително 40 000 лева (недономинирани). Центърът не изтъква причини, поради които не плаща цялата дължима сума, и не посочва възможна дата за плащане на остатъка от задължението. Той не изтъква временни бюджетни затруднения (*Вж. параграфи 14-21 по-горе*). Във всеки случай, държавните органи нямат право да се позовават на липсата на средства като оправдание за неизпълнението на съдебно установено задължение (*Вж. цитираното по-горе дело Бурдов с/у Русия*, пар. 35).

59. Освен това, през октомври 1996, в отговор на оплакванията на жалбоподателката, кметът постановява изричен отказ, като посочва, че съдебното производство е “неправилно водено”. Обстоятелството, че жалбоподателката не прилага изпълнителен лист към молбата си за плащане не е изобщо изтъквано от общинските органи като основание за неплащане от тяхна страна. Няма причина да се счита, че жалбоподателката е щяла да откаже да го представи, ако общината бе предложила пълно изпълнение (*Вж. параграфи 14-30 по-горе*). Освен това жалбоподателката не е била длъжна да приема частично плащане. Доколкото българското законодателство не предвижда обжалване пред съд или друга институция във връзка с изпълнението на решения срещу държавните институции, жалбоподателката не е могла да предприеме нищо друго, освен да сезира органите на прокуратурата и

компетентното министерство (*Вж.* параграфи 23-25, 27-30 и 36-38 по-горе).

60. Ето защо Съдът намира, че липсата на плащане, дължимо през 1996, се дължи на вина на органите. Положението на жалбоподателката се отежнява от факта, че българското право не съдържа ясно определена процедура за обжалване пред независим орган, оправомощен да издава задължителни нареждания в случаите на неизпълнение от страна на държавните институции на постановени срещу тях решения.

61. До март 2000 не настъпва каквато и да промяна във връзка с обстоятелствата по случая. В резултат на това, в продължение на години жалбоподателката е лишена от суми, присъдени ѝ с влязло в сила и изпълнимо съдебно решение. Не предприемайки необходимите мерки за неговото изпълнение, в настоящия случай, за периода май 1996 – март 2000, българските органи лишават разпоредбата на член 6, алинея 1 от нейната ефективност.

62. Ето защо в това отношение е налице нарушение на член 6, алинея 1 от Конвенцията.

63. Що се отнася до забавата след 17 март 2000, датата, на която по оплакване на жалбоподателката, прокуратурата официално постановява, че жалбоподателката може да получи плащане като подаде молба до община Чирпан, Съдът счита, че жалбоподателката не навежда валидни причини, поради които не изпълнява тези ясни указания за подновяване пред компетентната институция на искането си за плащане. Отговорността на органите не може да бъде ангажирана за периода след март 2000.

II. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА

64. Член 1 от Протокол № 1 постановява следното:

“Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своята собственост. Никой не може да бъде лишен от своята собственост освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Преходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

65. Съгласно установената съдебна практика, изпълняемото вземане на жалбоподателката, произтичащо от влязлото в сила решение от 31 март 1995, представлява “собственост” по смисъла на член от Протокол № 1 към Конвенцията.

66. Невъзможността на жалбоподателката да получи изпълнение на това решение, до 17 март 2000, представлява нарушение на правото ѝ мирно да се ползва от своята собственост, провъзгласено в първото изречение на първата алинея на член 1 от Протокол № 1.

67. Правителството не представя никакви доводи във връзка с това нарушение.

68. Следователно е налице и нарушение на член 1 от Протокол № 1.

III. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

69. Член 41 от Конвенцията гласи следното:

“Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна.”

A. Вреди

1. Имуществени вреди

70. Жалбоподателката твърди, че към момента на злополуката, а именно 3 декември 1992, присъдената ѝ в крайна сметка сума в размер на 19 500 лева (недономинирани) се равнява приблизително на 780 USD. Освен това твърди, че върху тази сума следва да се начисли лихва, като без да уточнява метода си на изчисление, претендира имуществени вреди на стойност 2 000 евро.

71. Според Правителството през февруари 2003 жалбоподателката получава пълно плащане, включително целия размер на лихвата. Последната я обезщетява за забавеното плащане. Макар да е вярно, че инфлацията и обезценяването на националната парична единица е намалило действителната стойност на изплатената на жалбоподателката сума, Правителството счита, че държавата не следва да отговаря за последиците от едно икономическо явление. Във всеки случай, ако жалбоподателката счита, че размерът на реално претърпените от нея имуществени вреди надхвърля получената сума, тя разполага с възможност да предяви иск на основание член 86 от Закона за задълженията и договорите.

72. Съдът потвърждава, че член 41 от Конвенцията не изисква от жалбоподателите отново да изчерпят вътрешните средства, за да получат справедливо удовлетворение, след като веднъж са направили това безрезултатно с основния си иск (Вж. *Делото Ангелова с/у България* [Anguelova v. Bulgaria], № 38361/97, пар. 172, ЕСПЧ 2002-IV).

73. Съдът намира, че държавните органи са отговорни за обстоятелството, че между май 1996 и март 2000 жалбоподателката не е могла да получи изпълнение на решението на Чирпанския районен съд, с което са ѝ присъдени 15 000 лева (недономинирани) главница и 4 500 лева (недономинирани) разноски, както и лихва за периода от 20 юли 1993 до датата на плащане (Вж. параграфи 12, 22 и 60-62 по-горе). Към 17 март 2000, когато жалбоподателката е поканена да поднови искането си за плащане, действителният размер на дължимата ѝ сума, включително законна лихва, е намаляла с петнадесет или повече процента, в резултат от инфлацията и обезценяването на българския лев към онзи момент (Вж. параграфи 32-35 по-горе). Поради това жалбоподателката е претърпяла имуществена загуба, която е могла да бъде избегната, ако държавните органи са изпълнили задълженията си съгласно член 6, алинея 1 и член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията да се съобразят с решението на Чирпанския районен съд (Вж. постановеното неотдавна решение, *Метаксас с/у Гърция* [*Metaxas v. Greece*, № 8415/02, пар. 36, 27 май 2004]).

74. Въз основа на наличната информация относно обезценяването на българската валута към онзи момент, Съдът, решавайки по справедливост, присъжда на жалбоподателката имуществени вреди в размер на 500 евро.

2. Неимуществени вреди

75. Жалбоподателката също така претендира неимуществени вреди в размер на 6 000 евро, като твърди, че през целия процесен период е страдала от медицинските последици от злополуката и се е нуждала от лекарства. Освен това е била разстроена и унижена от отношението на държавните органи, отказали да изпълнят постановеното и влязло в сила решение в нейна полза.

76. Правителството посочва, че жалбоподателката не е била подложена на унизително отношение и че многократно е била канена да получи плащане. Според него установяването на нарушение на Конвенцията представлява достатъчно справедливо удовлетворение.

77. Съдът счита, че липсва причинно-следствена връзка между медицинските последици от злополуката, претърпени от жалбоподателката, и нарушенията на Конвенцията, установени в настоящото дело. Що се отнася до чувството на безсилие и потиснатост, което жалбоподателката изпитва в резултат от нарушенията на правата ѝ съгласно Конвенцията, Съдът, решавайки по справедливост и имайки предвид особените обстоятелства на конкретния случай, присъжда неимуществени вреди в размер на 500 евро.

Б. Съдебни разноски

78. Жалбоподателката претендира сума в размер на 3 065 евро за 48 часа и 30 минути правни услуги от нейния адвокат за производството пред Съда, при хонорари на час вариращи между 50 евро и 70 евро. Жалбоподателката представя договор за правна помощ между нея и адвоката ѝ, както и отчет за времето на работа. Освен това претендира разходи в размер на 297 евро за преводи, телефон, копиране и режимни разноски. Тя представя пощенски разписки и квитанция за сума от 240 лева (равностойността приблизително на 120 евро), платена за преводи.

79. В отговор Правителството заявява, че претенциите са прекомерни с оглед ниското равнище на минималното месечно възнаграждение в България. Дори ако някои адвокатски фирми в България работят на хонорари на час, сравними с исканите в настоящото дело, тази практика се отнася единствено до корпоративните клиенти. Претенцията на жалбоподателката е дори “неморална”.

80. Решавайки по справедливост и имайки предвид получената правна помощ от Съвета на Европа в размер на 630 евро, Съдът присъжда 1 800 евро съдебни разноски.

В. Лихва при неизпълнение

81. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Счита*, че е налице нарушение на член 6, алинея 1 от Конвенцията;
2. *Счита*, че е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията;
3. *Счита*
 - (а) че държавата-ответник следва да плати на жалбоподателката, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които се изчисляват в български лева по курс на датата на изплащането им:
 - (i) 1 000 евро (хиляда евро) за имуществени и неимуществени вреди;
 - (ii) 1 800 евро (хиляда и осемстотин евро) за съдебни разноски;
 - (iii) евентуалните данъци и такси върху посочените по-горе суми;

(б) че от изтичането на горепосочените три месеца до изплащането на определените суми върху тях се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три пункта;

4. *Отхвърля* останалата част от жалбата на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Съставено на английски език и оповестено в писмен вид на 30 септември 2004, съгласно правило 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен НИЛСЕН
Секретар

Христос РОЗАКИС
Председател